

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Вісник № 5
кафедри педагогіки початкової освіти

Професійний розвиток педагога

Матеріали звітної наукової конференції
викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів та студентів
Рівненського державного гуманітарного університету
21 – 22 лютого 2012 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Вісник № 5
кафедри педагогіки початкової освіти

Професійний розвиток педагога

Збірник наукових праць
викладачів, студентів педагогічного факультету РДГУ
та вчителів загальноосвітніх шкіл

Матеріали звітної наукової конференції
викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів та студентів
Рівненського державного гуманітарного університету

21 – 22 лютого 2012 року

РІВНЕ-2012

УДК 37:371:372:373:374:376:379

Вісник кафедри педагогіки початкової освіти. Матеріали звітної наукової конференції викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів та студентів Рівненського державного гуманітарного університету за 2011 рік - № 5. – Рівне: РДГУ, 2012.- 123 с.

Упорядник: Тетяна Євстафіївна Колупасва, кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки початкової освіти Рівненського державного гуманітарного університету

Рецензент: Павелків Роман Володимирович, доктор психологічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи Рівненського державного гуманітарного університету, академік АН вищої школи України

Комп'ютерний набір та верстка: Шурин Олена Іванівна

У збірнику подаються статті, повідомлення, тези викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів та студентів Рівненського державного гуманітарного університету. Представлена тематика розроблена з урахуванням сучасного вітчизняного та зарубіжного педагогічного досвіду, досягнень педагогічної та психологічної науки. Матеріали збірника були представлені на секційних засіданнях наукової конференції викладачів, співробітників, докторантів, аспірантів та студентів Рівненського державного гуманітарного університету за 2011 рік. Матеріали збірника розраховані на викладачів, студентів психолого-педагогічних спеціальностей.

За достовірність фактів, дат, назв і т.п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

Рекомендовано до друку рішенням кафедри педагогіки початкової освіти протокол № 6 від 14.02.2012 р.

**Яковишина Тетяна В'ячеславівна,
кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри педагогіки початкової освіти РДГУ**

Сучасні тенденції розвитку творчої особистості вчителя початкових класів

Проблема вчителя початкових класів, його професіоналізму, світоглядної культури, духовно-морального вигляду – одна з найактуальніших у педагогіці та філософії освіти. І це зрозуміло. Саме від вчителя, його особистісних характеристик залежить реалізація навчальних планів, якість освітніх послуг, виховання учнів як у процесі навчання, так і позанавчальний час. У Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті, в Державній програмі “Вчитель” визначається завдання формування особистості вчителя відповідно до потреб практики, сучасних змін, що відбуваються в країні та світі. Зрозуміло, цей процес має бути забезпечений теоретично. Тому дослідження проблеми формування особистості сучасного вчителя є актуальним і невідкладним завданням.

Підвищена увага до означеного питання посилюється також необхідністю осмислення місця й ролі вчителя в освіті, його особистісних характеристик та якостей в контексті утвердження постіндустріального вектора суспільного поступу, глобалізації та розгортання інформаційної революції.

По-перше, епоха постіндустріалізму потребує від учня засвоєння не скільки знань як таких, скільки оволодіння технологіями їх набуття та функціонування. Вона потребує здорового “знанневого прагматизму”, що дозволяє випускникові відразу ввійти в життя як його повноправний суб’єкт. Останнє має виховати вчитель, який у свою чергу повинен сформувати в собі відповідні якості. Побудова моделі особистості „нового вчителя”, здатного забезпечити особистісне становлення учня в постіндустріальну епоху, саме і є тим безпосереднім завданням, яке ми маємо розв’язати в ході нашого дослідження.

По-друге, нові вимоги, що висуваються до особистості вчителя, зумовлені процесами, які можуть бути об’єднані таким фундаментальним поняттям як глобалізація. Їх суть полягає в універсалізації вимог, підвищенні якості освітніх послуг, прозорості функціонування знання й методик моніторингу його освоєння на рівні навчально-виховного процесу тощо. Особистісні параметри вчителя „закритого світу”, холодної війни та тоталітаризму поступово відходять у небуття. Їх змінюють такі риси, як толерантність, демократизм, розуміння і повага, полікультурність, відкритість у спілкуванні. Як виховати такі риси у сучасного вчителя, якими методиками, педагогічними прийомами? Обґрунтованої відповіді на ці запитання сучасна філософія освіти, на жаль, ще не має.

По-третє, суттєві трансформації відбуваються в особистісному вигляді вчителя як реакція на вимоги інформаційної революції, яка, як відомо, несе з собою інформаційні (комп’ютерні) педагогічні технології, що змінюють місце і роль вчителя у навчально-виховному процесі. Вчитель перестає бути єдиним чи основним джерелом знань. Як такий утверджується комп’ютер. То ж яку роль і значення має відігравати вчитель та якими якостями він має володіти, щоб відповідати вимогам інформаційної революції? Дослідження цієї проблеми все ще знаходяться на початковій стадії.

Отже, творчу особистість учителя початкових класів визначають як особистість, межі творчості якої охоплюють дії від нестандартного розв’язку простого завдання до нової реалізації унікальних потенцій індивіда в певній галузі, як Людину, яка володіє певним переліком якостей, а саме рішучістю, умінням не зупинятися на досягнутому, сміливістю мислення, умінням бачити далі того, що бачать його сучасники і що бачили його попередники. Вона повинна володіти мужністю для того, щоб піти проти течії і зруйнувати те, чому вірить сьогодні більшість.

Серед *характерологічних особливостей творчої особистості* виділяють:

- відхилення від шаблону;
- оригінальність;
- ініціативність;
- наполегливість;
- високу самоорганізацію;
- працездатність.

Особливості мотивації діяльності вчителя початкових класів полягають у тому, що творча особистість знаходить задоволення не стільки у досягненні мети творчості, скільки у самому процесі. Найспецифічнішою рисою творця вбачається несамовитий потяг до творчої діяльності. Більшість авторів погоджується з тим, що творча особистість – це індивід, який володіє високим рівнем знань, потягом до нового, оригінального, який уміє відкинути звичайне, шаблонне. Головним показником творчої особистості, її найголовнішою ознакою дослідники вважають наявність творчих здібностей, які розглядаються як індивідуально-психологічні здібності людини, що відповідають вимогам творчої діяльності і є умовою її успішного виконання. Деякі дослідники не дають прямого визначення творчої особистості, а розглядають певні специфічні її риси (інтелектуальні, характерологічні, особливості мотиваційної сфери тощо) і визначають творчу особистість як таку, якій ці риси в тій чи іншій мірі притаманні.

Якщо вчитель ставить за мету розвиток потенційних творчих можливостей дитини, формування її як творчої особистості, він повинен оволодіти тими формами, методами і засобами педагогічної діяльності, які

забезпечують розвиток креативних рис особистості, а також тих додаткових мотивів, особистісних якостей, здібностей, які сприяють успішній творчій діяльності. Для цього і сам учитель повинен бути творчим, бо як добро виховує добро, так і творчість розвивається через творчість.

Так, В.Кан-Калик і М.Нікандров виділяють основні умови перетворення діяльності вчителя у творчу:

- усвідомлення себе як творця в педагогічному процесі;
- усвідомлення сутності, значення і завдань власної педагогічної діяльності, її мети;
- сприймання вихованця як особистості в педагогічному процесі (як об'єкт і суб'єкт виховання);
- усвідомлення власної творчої індивідуальності.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури ми визначили найважливіші *рис* педагогічної креативності вчителя початкових класів:

- високий рівень соціальної і моральної свідомості;
- пошуково-проблемний стиль мислення;
- розвинені інтелектуально-логічні здібності (вміння аналізувати, обґрунтовувати, пояснювати, виділяти головне тощо);
- проблемне бачення;
- творча фантазія, розвинена уява;
- специфічні особисті якості (сміливість, готовність до ризику, цілеспрямованість, допитливість, самостійність, наполегливість, ентузіазм);
- специфічні ведучі мотиви (необхідність реалізувати своє "я", бажання бути визнаним, творчий інтерес, захопленість творчим процесом, прагнення досягти найбільшої результативності в конкретних умовах праці);
- комунікативні здібності;
- здатність до самоуправління;
- високий рівень загальної культури.

На основі аналізу психолого-педагогічної літератури (доробок Ю.Азарова, Ю.Бабанського, О.Бодальова, В.Загвязинського, І.Зязюна, В.Кан-Калика, Н.Кичук, Н.Кузьміної, Л.Лузіної, М.Нікандрова, М.Поташник, В.Сластьоніна, Р.Шакурова та ін.) можна сформулювати найважливіші якості вчителя, що сприяють успішній творчій діяльності:

- здатність до нестандартного рішення;
- пошуково-проблемний стиль мислення;
- уміння створювати проблемні, нестандартні навчальні і виховні ситуації;
- оригінальність у всіх сферах своєї діяльності;
- творча фантазія, розвинена уява;
- специфічні особистісні якості (сміливість, готовність до ризику, винахідливість, цілеспрямованість, оптимізм, ентузіазм, настирливість, упевненість, кмітливість, інтуїтивне відчуття нового та оригінального та ін.).

Аналіз вітчизняної та зарубіжної психолого-педагогічної літератури, стан вирішення цієї проблеми в практиці роботи початкових шкіл дозволили визначити *педагогічні умови, які сприяють творчій діяльності, самореалізації особистості вчителя*:

- забезпечення можливості реалізації вчителем своїх здібностей у найважливішій сфері його життєдіяльності – трудовій, а саме: у навчально-виховному процесі, у пізнавальній роботі з учнями, у системі підвищення кваліфікації з метою самоутвердження вчителя, розвитку в нього почуття самоповаги;
- сприяння самовизначенню кожного вчителя в усіх сферах внутрішкільного життя через індивідуальний вибір;
- детальне вивчення найбільш значущих для вчителів видів громадської діяльності і сприяння вияву особистості кожного вчителя у певному виді громадської діяльності для його самовизначення, самоутвердження й самореалізації через них;
- створення творчої атмосфери, здорового морально-психологічного клімату в колективі;
- утвердження в колективі демократичного стилю спілкування, свободи критики, творчих дискусій;
- забезпечення вільного часу вчителя (реалізація у практичній діяльності ідей інтенсифікації праці, оптимізації навчально-виховного процесу, наукової організації праці) з метою створення умов для самореалізації особистості вчителя на дозвіллі, підвищення його загальної культури;
- своєчасна позитивна оцінка діяльності вчителя для розвитку в нього почуття задоволення;
- уміння керівника помічати, розвивати й цінувати неповторну творчу індивідуальність кожного вчителя;
- забезпечення соціального захисту вчителя в умовах ринкової економіки, матеріальних умов його життя й праці (диференційована заробітна плата, обладнані методичний і навчальний кабінет, кімната емоційного розвантаження, домашня бібліотека тощо);
- забезпечення естетичних умов праці.

Отже, аналіз психолого-педагогічної літератури, сучасної педагогічної практики дозволяють визначити такі тенденції у розвитку творчої особистості вчителя початкових класів:

- спостерігаються суттєві розбіжності між ідеалом особистості вчителя і реальним суб'єктом (вчителем), який забезпечує навчально-виховний процес;
- подолання цих суперечностей здійснюється шляхом зміни умов праці, соціального забезпечення навчально-виховного процесу, шляхом зміни суспільного ставлення до вчителя, а також засобами модернізації педагогічної освіти, зокрема, в контексті вимог Болонського процесу;
- для того, щоб завжди бути затребуваним, привабливим і ефективним, учитель має відповідати потребам практики, вимогам часу, тим перспективам, які окреслюються в процесі суспільної трансформації, формувати в собі особистісні якості;
- основними напрямками формування особистісних характеристик сучасного вчителя є: поглиблення і розширення наукового світогляду вчителя; підвищення загальної культури вчителя – політичної, моральної, естетичної; постійне оновлення наукових знань, раціональної складової особистості вчителя; кристалізація вольових якостей; підвищення педагогічної майстерності; поглиблення органічного зв'язку вчителя з життям, соціальною практикою; утвердження активної життєвої позиції.

Список використаних джерел

1. Геращенко И. Педагогическое творчество и формализм / И.Геращенко // Школа. – 2000. – № 1. – С.2-5.
2. Загвязинский В. Педагогическое творчество учителя / В.Загвязинский. — М., 1987. – 159 с.
3. Кан-Калик В. Педагогическое творчество учителя / В.Кан-Калик, Н.Никандров. – М., 1987. – 159 с.
4. Сисоева С. Педагогічна творчість учителя: Визначення, теоретична модель, функції підготовки / Світлана Сисоева // Педагогіка і психологія. – К.: Педагогічна думка, 1998. – 255 с.

ЗМІСТ

Передмова		3
Колупасва Т.Є.	<i>Синергетично-системний підхід у взаємодії ВНЗ – ЗНЗ</i>	4
Бірюкова Н.В.	<i>Розвиток освіти на Волині (к.ХІХ – п.ХХ ст.)</i>	6
Блащук О.Ю.	<i>Читання – першочергове завдання початкової школи</i>	9
Боровець О.В.	<i>Емпатійність учителя як умова особистісно зорієнтованої педагогічної комунікації</i>	10
Бричок Б.П.	<i>Антропологічна криза у системі сучасної освіти</i>	13
Бричок С.Б.	<i>Педагогічні погляди Софії Русової у публікаціях журналів "Світло" (1910-1914 рр.)</i>	16
Вальчук І.А.	<i>Проблеми морального виховання учнів початкових класів в історії педагогіки</i>	20
Василевич Т.М.	<i>До питання про науково-теоретичні передумови освоєння процесу набуття навичок виразного читання за партитурою навчального тексту</i>	21
Вашкевич Т.В.	<i>Особливості педагогічного спілкування вчителя початкових класів</i>	23
Веремчук А.П.	<i>Формування ціннісної культури педагогічної діяльності: інтегративно-культурологічний підхід</i>	25
Власюк О.В.	<i>Використання загадок на уроках української мови в початкових класах</i>	27
Вознюк М.Д.	<i>Підготовка майбутнього вчителя до творчої діяльності</i>	29
Возняк Н.В.	<i>Опрацювання художнього твору на уроках читання в 3-4 класах</i>	31
Ганжа М.В.	<i>Сучасний стан проблеми естетичного виховання: інтерактивний підхід</i>	33
Герасимчук А.М.	<i>Вплив ідей Реформації та Відродження на розвиток освіти та педагогічної думки в Україні</i>	35
Герба В.М.	<i>Формування самосвідомості учнів початкової школи</i>	37
Гетманчук Н.О.	<i>Робота з текстом як засіб розвитку мовлення майбутнього вчителя</i>	39
Главацька І.С.	<i>Смисловий аналіз тексту, форми застосування</i>	42
Далінчун Ю.В.	<i>Теоретичні основи національного виховання</i>	45
Демчук І.А.	<i>Удосконалення техніки читання у молодших школярів на уроках читання</i>	47
Джас М.І.	<i>Професійно-педагогічна діяльність вчителя як історико-педагогічна проблема</i>	48
Дзвінська С.В.	<i>Основні технології (системи) розвивального навчання молодших школярів в українській педагогічній науці в 60-90-х роках ХХ століття</i>	52
Дмитрук Р.М.	<i>Особливості організації робочого часу студентів</i>	55
Долгих А.П.	<i>Текстотворення, як найважливіший вид роботи з мовленнєвого розвитку мовно-мовленнєвих умінь молодших школярів</i>	58
Іванова Л.І.	<i>Використання мовно-ситуативних завдань у аспекті комунікативного вивчення окремих розділів початкового шкільного курсу рідної мови</i>	60
Іванюк Ю.В.	<i>Інновації у змісті сучасної освіти</i>	66
Касянець Ю.Б.	<i>Просвітницька діяльність І.Огієнка(1882 - 1972)</i>	67
Кмитюк О.В.	<i>Дидактичні інноваційні технології в історичній ретроспективі</i>	70
Козіцька О.А., Давнюк С.В.	<i>Збагачення мовленнєвого діапазону студентів приднубальними синтаксичними конструкціями</i>	73
Кухарук О.І.	<i>Модернізація освіти в Україні</i>	76
Куцмида Н.В.	<i>Ситуативні вправи як основне джерело збагачення діалогічного мовлення молодших школярів</i>	78
Лавренчук А.П.	<i>Тенденції та пріоритети виховання дітей в сучасній сім'ї</i>	81
Михальчук О.В.	<i>Контроль за результатами навчання на уроках читання</i>	83
Наумова І.Б.	<i>Основні чинники формування науково-педагогічних поглядів Джона Локка</i>	85
Нікітюк І.П.	<i>В.О.Сухомлинський про оцінку як метод навчання учнів</i>	87
Панасюк Л.В.	<i>Як зацікавити дитину читати</i>	88
Перець О.М.	<i>Технологія формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкових класів</i>	91
Руткаускайте Л.В.	<i>Актуальність проблеми комунікативної спрямованості уроку читання</i>	94
Скігар О.М.	<i>Педагогічні ідеї Марії Монтесорі</i>	96
Тупік Ю.О.	<i>Програмований контроль знань студентів із синтаксису</i>	97
Усач (Крижанська) Л.В.	<i>Етнопедогогічна основа національно зорієнтованого навчально-виховного процесу у початковій школі</i>	100
Харкевич Р.М.	<i>Соціально-педагогічні засади розвитку початкової освіти в Україні(1917-1933рр.)</i>	105
Хоровець Ю.С.	<i>Соціальна компетентність педагога:сутність, складові</i>	109

Шашок Ю.В.	<i>Метод навчальних проєктів - освітня технологія XXI століття</i>	111
Шевчук Т.Б.	<i>Лексикографічна робота як складова професійної підготовки вчителя початкових класів</i>	113
Шевців З.М.	<i>Педагогічна корекція професійно-значущих компетенцій майбутнього вчителя</i>	116
Юсенко Л.В.	<i>Роль і місце казки в розвитку дитини. Педагоги про виховне значення казки</i>	117
Яковишина Т.В.	<i>Сучасні тенденції розвитку творчої особистості вчителя початкових класів</i>	119